
To ordlister til fri bruk

LEDER

PETTER GJERSVIK

petter.gjersvik@medisin.uio.no

Petter Gjersvik er medisinsk redaktør i Tidsskriftet, medlem av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk og professor emeritus ved Institutt for klinisk medisin, Universitetet i Oslo.

MARIT FJELLHAUG BEEN

Marit Fjellhaug Been er manusredaktør i Tidsskriftet, cand.philol. i nordisk språk og litteratur og medlem av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk.

Tidsskriftets ordliste er nå revidert og supplert med en liste over norske oversettelser av engelskspråklige faguttrykk.

Vi trenger ord for å skape orden i en uoversiktlig og komplisert virkelighet. Leger trenger ord når forskningsresultater og kliniske observasjoner skal formidles til andre leger og til pasienter. Valg av ord er basert på kunnskap og erfaring, men skrivemåten er basert på normer i og utenfor det aktuelle fagfeltet.

Tidsskriftet etablerte i 1970-årene sin egen ordliste, der hensikten var å gi forfattere veiledning om anbefalt skrivemåte av ord og uttrykk som erfaringsmessig voldt besvær. Ordlisten har senere vært revidert fortløpende og med større revisjoner i 2006 og 2019 (1). Det har etter dette vært behov for en ny revisjon i tråd med språkutviklingen i og utenfor faget. En slik revisjon er nå gjennomført gjennom interne diskusjoner i redaksjonen. Vi har tatt hensyn til hva vi oppfatter som språklig praksis i fagmiljøene. For det meste har vi fulgt skrivemåten og ordutvalget i *Store medisinske leksikon* (2) og i medisinske ordbøker som *Medisinsk ordbok* (3). Gode råd er hentet fra Språkrådets nettsider (4). Den reviderte ordlisten er nå åpent tilgjengelig på Tidsskriftets nettsider.

Vi har gjort tre større endringer. For det første har medisinske fagtermer som er basert på latin eller gresk, i all hovedsak nå en «norsk» skrivemåte (språkvitere kaller det norvagisering), og det uten en sidestilt «latinsk» eller «gresk» skrivemåte. Der Tidsskriftet tidligere sidestilte formene *afasi* og *aphasia*, *alopesi* og *alopecia* og *amenoré* og *amenorrhœa* – for å nevne tre termer under bokstaven A – står kun *afasi*, *alopesi* og *amenoré* igjen. Dette innebærer også at anatomiske betegnelser som *larynx*, *sklera* og *tyreoidea* står alene. *Larynx*, *sclera* og *thyreoidea* er ute. Noen unntak gjøres: Vi sidestiller skrivemåter som *cerviks* og *cervix*, *koklea* og *cochlea* og *toraks* og *thorax*, fordi de sistnevnte skrivemåtene fortsatt står sterkt i fagmiljøene.

«Den kanskje viktigste nyvinningen er at ordlisten nå er supplert med en liste over norske oversettelser av engelsk faguttrykk»

Disse endringene berører ikke termer med et adjektiv skrevet og plassert på latinsk vis; det skal fortsatt hete og skrives *alopecia areata*, *plexus brachialis* og *myasthenia gravis*. Men også her kan det se ut som at språkutviklingen går i retning av en mer «norsk» skrivemåte; skrivemåten *polymyalgia revmatika* synes nå å være nesten enerådende i de aktuelle fagmiljøene. Den språklig «korrekte» skrivemåten er likevel fortsatt *polymyalgia rheumatica*.

For det andre har vi lagt til mange nye fagtermer. I 2006 fantes knapt termer som *gitterceller*, *e-konsultasjon* og *surrogati*. *Covid-19* og *tarmflorabehandling* eksisterte ikke. Disse og mange andre er nå inkludert i ordlisten. Tilsvarende har vi tatt ut enkelte termer som vi mener er utdaterte. Vi har tatt bort forklaringer på hva ord betyr. Vi har fjernet navnet på mange medisinske og vitenskapelige institusjoner (bruk heller nettsøk), men har beholdt og oppdatert noen vi mener det er hensiktsmessig å ha med. Forfattere oppfordres fortsatt til å unngå forkortelser som er lite kjent utenfor eget fagmiljø.

«Hensikten med Tidsskriftets ordliste – nå ordlister – er å gjøre det lettere for forfattere, fagfellevurderere og redaksjonelle medarbeidere å følge en mest mulig konsistent linje hva gjelder ordvalg og skrivemåter»

Den kanskje viktigste nyvinningen er at ordlisten nå er supplert med en liste over norske oversettelser av engelsk faguttrykk, hvorav mange er lansert eller omtalt i Språkspalten (5). Listen omfatter både veletablerte og foreslåtte oversettelser. Noen eksempler: vaktpostlymfeknute (for *sentinel node*), forhåndssamtale (for *advance care planning*) og infeksjoner oppstått utenfor sykehus (*community-acquired infections*). Vi anser dette som et viktig tiltak for å demme opp for flommen av engelskspråklige fagtermer i klinisk og vitenskapelig medisin (6). Hva engelskspråklige fagtermer betyr, kan være opplagt for dem som er i et avgrenset fagmiljø, men ikke alltid for dem som står utenfor. Vi tror norske oversettelser kan være til hjelp i legers kommunikasjon med leger i andre fagfelt og med pasienter, pårørende og allmennheten.

Hensikten med Tidsskriftets ordliste – nå ordlister – er å gjøre det lettere for forfattere, fagfellevurderere og redaksjonelle medarbeidere å følge en mest mulig konsistent linje hva gjelder ordvalg og skrivemåter. Vi håper at ordlistene også kan være retningsgivende og danne norm for hvordan medisinske fagtermer skrives utenfor Tidsskriftets spalter. Men listene er ikke uten feil eller mangler. Ordene er kun på bokmål og utgjør et pragmatisk utvalg. Vi tar gjerne imot synspunkter og forslag til endringer.

Tidsskriftet er ikke alene om å forme norsk medisinsk fagspråk. Det gjør også alle fagmiljøene og de fire medisinske fakultetene, som faktisk har en lovpålagt plikt til å «bruke, utvikle og styrke norsk fagspråk» i sine fag (7). *Termportalen*, et initiativ fra språkmiljøene ved Universitetet i Bergen, med støtte fra Språkrådet, har som ambisjon å omfatte all norsk fagterminologi (8). God kommunikasjon og faglig refleksjon krever språklig bevissthet fra oss alle.

REFERENCES

1. Rognes S, Been MF. Ord ut og ord inn. Tidsskr Nor Legeforen 2019; 139. doi: 10.4045/tidsskr.19.0540. [PubMed][CrossRef]
2. Store medisinske leksikon. <https://sml.snl.no/> Lest 3.9.2025.
3. Nylenna M. Medisinsk ordbok. Oslo: Kunnskapsforlaget, 2017.
4. Språkrådet. <https://sprakradet.no/> Lest 3.9.2025.
5. Tidsskrift for Den norske legeforening. Språkspalten. <https://tidsskriftet.no/sprakspalten> Lest 3.9.2025.
6. Gjersvik P. Alt som kan sies på engelsk, kan sies på norsk. Tidsskr Nor Legeforen 2021; 141. doi: 10.4045/tidsskr.21.0260. [PubMed][CrossRef]
7. Kunnskapsdepartementet. Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven). <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2024-03-08-9> Lest 3.9.2025.
8. Universitetet i Bergen. Termportalen. <https://www.termportalen.no/> Lest 3.9.2025.

Publisert: 23. september 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0533

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 14. juli 2026.